

TIRPÁK BARBARA

Rokonok

Talán kevésbé ismert, hogy két 19. századi, nagy magyar költő, *Vörösmarty Mihály* és *Arany János* is Széll Kálmánhoz adta feleségül a lányát. Természetesen nem ugyanarról a *Széll Kálmánról* van szó, de mindketten, a későbbi miniszterelnök és a nagyszalontai esperes is, ugyanahhoz a dinasztiahoz tartoztak, a nyugat-dunántúli Széll családdal, amelynek egyik ága még a 18. században Bihar vármegyébe települt át.

A katolikus, Vas megyei család sarja, Széll Kálmán nagy karriert futott be. A kiegyezés évében kezdte meg pályáját megyei szolgabíróként, s még ugyanebben az esztendőben feleségül vette Vörösmarty Mihály lányát, Ilonát, aki Deák Ferenc gyámleánya is volt. A családi kapcsolatok és Deák közelsége valószínűleg sokat segített abban, hogy Széll Kálmán először pénzügyminiszter, majd 1899-től négy éven át miniszterelnök lett a dualista Magyarországon. 1902-ben pedig a Magyar Tudományos Akadémia igazgatótagjává választották, néhány évtizeddel azt követően, hogy Arany ott főtitkári posztot töltött be.

A Széll család református vallásra áttért kelet-magyarországi ágához tartozott a másik Széll Kálmán, aki Arany veje lett 1863-ban. A nagyszalontai református pap és Arany Julianna házasságából született Széll Piroska, akit édesanyja korai és váratlan halála után nagyszülei neveltek

fel. Köztudomásút, hogy Arany János nagyon közel érezte magához unokáját, aki valószínűleg a gyászában némi vigaszt nyújtott neki. Gyulai Páltól kapott *Kapcsos* könyvébe több bejegyzést is írt, amelyekben Piroska sorsa feletti aggodalmának adott hangot. Ez az a könyv, amely az *Őszikék* ciklust is tartalmazza, s amelyet most a Petőfi Irodalmi Múzeum *Őnarckép álarcköb* című Arany-kiállításán eredetiben is látni lehet. A *Kapcsos* könyvet az ötvenes évek óta a Magyar Tudományos Akadémián őrzik a nyilvánosságtól elzárva, onnan kapta most kölcsön a múzeum, hogy az Arany-emlékév alkalmából bárki megnézhesse az eredeti kéziratot. Egy olyan könyvről beszélünk, amely valóban zárható, mint egy napló, ezért rendkívül személyes, ahova az öregedő Arany rejtette gondolatait. Érdekes, hogy különösen nagy jelentőséget már csak az utókor adott neki, a maga idejében nem váltott ki akkora visszhangot.

Visszatérve a magyar irodalom két jeles alakjának családjába beházasodott Széll Kálmánokhoz, bár több dolog választotta el őket, mint ami összekötötte, valóban rokonok voltak, kortársak is, mindössze öt év korkülönbség volt közöttük. A két férfi tudott egymásról és arról, hogy rokonságban állnak, sőt, állítólag Széll Kálmán miniszterelnöksége alatt találkoztak is Budapesten. ❖

Arany János a családjával, jobbra Arany Juliiska, mögötte férje, az esperes Széll Kálmán

Széll Kálmán miniszterelnök, az ő felesége volt Vörösmarty Ilona

BUDAVÁRI SÉTÁK

Házak, terek egykor és most

A *Látóhatár* Kiadó most megjelent albumáról olvashatjuk az alábbi, szerkesztői ajánlást: „Hitte volna, hogy a budavári Hilton szálló helyén egykor kolostor és templom működött, mi több, a templomtorony egyik falát beépítették a szálloda épületébe? És azt, hogy a IV. Béla által alapított Budán a királyok első szálláshelye a mai Tánácsics Mihály utcában volt? Gondolta volna, hogy II. Józsefet meg sem koronázták a Szent Koronával, mégis a kalapos királynak köszönhetjük, hogy a magyar államiség e fontos jelképe a budavári palotába került? Tudta, hogy a Bécsi kaput a millenniumi ünnepek idejére elbontották, azután közkívánatra újraépítették, mondván: mit ér egy vár kapu nélkül? Iseri a Hadik-szoborhoz köthető városi legendát? Tudta, hogy Nagy Lajos volt az első és IV. Károly az utolsó királyunk,

aki a palotában élt, hogy Mária Terézia nem volt hajlandó rezidenciaként használni az uralkodása idején felépített és fényűzően berendezett palotát?

A *Budavári séták – Házak, terek egykor és most* című kötetből mindez kiderül. És persze ennél sokkal több. A kötet szerzői százhuszonnyolc oldalon harminckilenc különféle budavári helyszínt: középületeket, templomokat, szobrokat és emlékműveket mutatnak be. Az oldalpárokon az ismertetett épületek archív (rendszerint XX. század eleji) és mai fotóját láthatjuk, vagy éppen csak azok hült helyét. S hogy mi történt a két kép között eltelt időben? A könyv mindent elmond, amit erről tudni érdemes.

Különösen érdekes a palota történetét bemutató első rész, amelyhez értékes illusztrációkat is találunk a könyvben. Mégis, talán a legizgalmasabbak azok az archív fényképek, amelyek mára már egyedüli tanúi a második világháborúban megsérült, majd a szocializmusban lebontott épületeknek. A Várnegyed már többször újjászületett, s most újra nagy átalakulás előtt áll. A kötet tehát nemcsak történelmi tabló, hanem látólel: ilyen volt a Vár 2017-ben.

A tájékozódást a könyv végén található informatív térképek segítik, ezek révén a Várnegyed útikönyveként is használható a kötet. ❖

